כיתה ז' | תנ"ך | שיעור 4 מתוך 6 | 45 דק' | שמואל א כה, א-מד

ממלכתי: שמואל א נלמד בכיתה ז' (יח-כה: יחידת בקיאות לבחירה; כו-כז להעשרה). חמ"ד: לפי מתווה תשפ"ז ספר שמואל א נלמד בכיתה ח', והיחידה מתאימה גם לה; לימוד עם רש"י, רד"ק ומצודת דוד. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.

"וברוך טעמך וברוכה את": נבל, אביגיל ודוד

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יספרו את מהלך הסיפור: מות שמואל, בקשת דוד מנבל, התשובה המעליבה, היציאה למלחמה, הפגישה עם אביגיל ומות נבל
- התלמידים ינתחו את דמויות נבל ואביגיל לפי הפסוק "וְהָאִשָּׁה טוֹבַת-שֵׂכֶל וִיפַת תֹּאַר, וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעֲלָלִים"
- התלמידים יסבירו איך אביגיל עצרה את דוד מ"מִבּוֹא בְדָמִים", ולמה דוד מודה לה: "וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ, וּבְרוּכָה אָתְּ"

📚 בהתאם לתוכנית הלימודים

בהתאם לתוכנית הלימודים: ממלכתי, כיתה ז' (תוכנית הלימודים בתנ"ך): "יחידת בקיאות ולמידה עצמית" לבחירה, שמואל א יח-כה (סיפורי שאול, דוד ויהונתן; מות שמואל; דוד ונבל הכרמלי). חמ"ד (מתווה להוראת שמואל א, תשפ"ז, כיתה ח'): אביגיל ונבל הכרמלי. רעיון גדול: המנהיג הראוי נמדד בשמירה על עקרונות מוסריים גם בלחץ. נכלל במבחן המפמ"ר. (תוכנית הלימודים, ממלכתי · תוכנית הלימודים, חמ"ד)

❓ השאלה הגדולה של השיעור

מה עושים כשמישהו מעליב אותנו, והכעס דוחף אותנו לעשות משהו שנתחרט עליו?

בפרק כד דוד ויתר על נקמה בשאול, המלך שרודף אחריו. בפרק כה אדם עשיר ומעליב, נבל, מבזה אותו, ודוד יוצא עם 400 איש להשמיד את כל ביתו. מה ההבדל? והאם מי שעוצר אותנו ברגע של כעס עושה לנו טובה?

🚪 כרטיס כניסה (2 דקות)

בתחילת השיעור כל תלמיד עונה בכתב, בלי ציון:

1. מה כרת דוד משאול במערה בעין גדי?
2. למה דוד לא הרג את שאול, למרות שאנשיו דחקו בו?
3. מה אמר שאול לדוד כשהבין שדוד חס עליו?

למורה: השאלות מזכירות את האיפוק של דוד בפרק כד. היום נראה את דוד במצב הפוך: כועס, ויוצא לנקום באדם פשוט. בדיון בסוף השיעור משווים בין שני הפרקים.

🧪 פתיחה

כותבים על הלוח שלוש מילים: "נבל", "אביגיל", "טעם". שואלים: "מה המשמעות של המילה נבל? מה זה 'טעם' כשמדברים על אדם (טוב טעם, חסר טעם)?" שומעים תשובות. אחר כך: "היום נפגוש איש ששמו מתאים לו בדיוק, ואישה שה'טעם' שלה הציל חיים".

📖 הסבר למורה

מות שמואל (א): הפרק נפתח בקצרה: "וַיָּמָת שְׁמוּאֵל – וַיִּקָּבְצוּ כָל-יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ-לוֹ". שמואל, הנביא שמשח את שאול ואת דוד, איננו עוד. רד"ק מסביר למה זה מסופר כאן: הנבואה של שמואל התקיימה בחייו, "כי אף שאול הודה למלוכה לדוד" (בפרק כד). דוד יורד למדבר פארן.

נבל ובקשת דוד (ב-יג): נבל הוא איש עשיר מאוד מכרמל, עם 3,000 צאן ו-1,000 עזים. בזמן גז הצאן, שהיה זמן של חג ומשתה, דוד שולח עשרה נערים לבקש ממנו מתנה בנימוס: "וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם, וְכֹל אֲשֶׁר-לְךָ שָׁלוֹם". אנשי דוד שמרו על הרועים של נבל במדבר ולא פגעו בהם. נבל עונה בעלבון: "מִי דָוִד, וּמִי בֶן-יִשָׁי". מצודת דוד: "וכי חשוב הוא כל כך ליתן לו מתן". דוד כועס מאוד, ויוצא עם 400 איש: "חִגְרוּ אִישׁ אֶת-חַרְבּוֹ".

אביגיל פועלת (יד-כה): אחד הנערים מספר לאביגיל, אשת נבל, שאנשי דוד היו "חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ, גַּם-לַיְלָה גַּם-יוֹמָם", ושנבל הוא "בֶּן-בְּלִיַּעַל". אביגיל ממהרת, מכינה מתנה גדולה (לחם, יין, בשר, תאנים וצימוקים), ויוצאת לקראת דוד, "וְלְאִישָׁהּ נָבָל, לֹא הִגִּידָה". היא נופלת לרגלי דוד, לוקחת על עצמה את האשמה "בִּי-אֲנִי אֲדֹנִי הָעָוֹן", ואומרת על בעלה: "כִּי כְשִׁמוֹ כֵּן-הוּא – נָבָל שְׁמוֹ, וּנְבָלָה עִמּוֹ".

הנאום של אביגיל (כו-לא): אביגיל לא רק מבקשת סליחה. היא מזכירה לדוד מי הוא: ה' יעשה לו "בַּיִת נֶאֱמָן", הוא נלחם "מִלְחֲמוֹת ה'", ו"וְצָוְךָ לְנָגִיד, עַל-יִשְׂרָאֵל". היא מזהירה שנקמה תהיה לו "לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב", ו"וְלִשְׁפֹךְ-דָּם חִנָּם". מצודת דוד מוסיף שאביגיל מזכירה לדוד את מה שאמר בעצמו לשאול: "וכאשר אמר דוד בעצמו אל שאול" (בפרק כד, "וידי לא תהיה בך").

דוד מודה, ונבל מת (לב-מד): דוד מבין שאביגיל עצרה אותו: "בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה לִקְרָאתִי", "וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ, וּבְרוּכָה אָתְּ". רד"ק: "טעמך. עצתך ודברך הטוב". נבל עורך משתה ושותה לשכרה. בבוקר אביגיל מספרת לו הכול, "וַיָּמָת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְהוּא הָיָה לְאָבֶן", ואחרי כעשרה ימים "וַיִּגֹּף ה' אֶת-נָבָל, וַיָּמֹת". דוד רואה בזה את המשפט של ה', ולוקח את אביגיל לאישה.

📜 הפסוקים (מכון ממרא, נוסח מנוקד)

שמואל א פרק כה, פסוקים א-יג

(א) וַיָּמָת שְׁמוּאֵל – וַיִּקָּבְצוּ כָל-יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ-לוֹ, וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּבֵיתוֹ בָּרָמָה; וַיָּקָם דָּוִד, וַיֵּרֶד אֶל-מִדְבַּר פָּארָן.

(ב) וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַּכַּרְמֶל, וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד, וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת-אֲלָפִים, וְאֶלֶף עִזִּים; וַיְהִי בִּגְזֹז אֶת-צֹאנוֹ, בַּכַּרְמֶל.

(ג) וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל, וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִגַיִל; וְהָאִשָּׁה טוֹבַת-שֵׂכֶל וִיפַת תֹּאַר, וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא (כלבו) [כָּלְבִּי].

(ד) וַיִּשְׁמַע דָּוִד, בַּמִּדְבָּר: כִּי-גֹזֵז נָבָל, אֶת-צֹאנוֹ.

(ה) וַיִּשְׁלַח דָּוִד, עֲשָׂרָה נְעָרִים; וַיֹּאמֶר דָּוִד לַנְּעָרִים, עֲלוּ כַרְמֶלָה וּבָאתֶם אֶל-נָבָל, וּשְׁאֲלְתֶּם-לוֹ בִּשְׁמִי, לְשָׁלוֹם.

(ו) וַאֲמַרְתֶּם כֹּה, לָחָי; וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם, וְכֹל אֲשֶׁר-לְךָ שָׁלוֹם.

(ז) וְעַתָּה שָׁמַעְתִּי, כִּי גֹזְזִים לָךְ; עַתָּה, הָרֹעִים אֲשֶׁר-לְךָ הָיוּ עִמָּנוּ – לֹא הֲכְלַמְנוּם וְלֹא-נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה, כָּל-יְמֵי הֱיוֹתָם בַּכַּרְמֶל.

(ח) שְׁאַל אֶת-נְעָרֶיךָ וְיַגִּידוּ לָךְ, וְיִמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיךָ – כִּי-עַל-יוֹם טוֹב, בָּנוּ; תְּנָה-נָּא, אֵת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ, וּלְבִנְךָ, לְדָוִד.

(ט) וַיָּבֹאוּ נַעֲרֵי דָוִד, וַיְדַבְּרוּ אֶל-נָבָל כְּכָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד; וַיָּנוּחוּ.

(י) וַיַּעַן נָבָל אֶת-עַבְדֵי דָוִד, וַיֹּאמֶר, מִי דָוִד, וּמִי בֶן-יִשָׁי; הַיּוֹם, רַבּוּ עֲבָדִים, הַמִּתְפָּרְצִים, אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו.

(יא) וְלָקַחְתִּי אֶת-לַחְמִי, וְאֶת-מֵימַי, וְאֵת טִבְחִתִי, אֲשֶׁר טָבַחְתִּי לְגֹזְזָי; וְנָתַתִּי, לַאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי, אֵי מִזֶּה הֵמָּה.

(יב) וַיֵּהָפְכוּ נַעֲרֵי-דָוִד, לְדַרְכָּם; וַיָּשֻׁבוּ, וַיָּבֹאוּ, וַיַּגִּדוּ לוֹ, כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

(יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ אִישׁ אֶת-חַרְבּוֹ, וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת-חַרְבּוֹ, וַיַּחְגֹּר גַּם-דָּוִד, אֶת-חַרְבּוֹ; וַיַּעֲלוּ אַחֲרֵי דָוִד, כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ, וּמָאתַיִם, יָשְׁבוּ עַל-הַכֵּלִים.

שמואל א פרק כה, פסוקים יד-לה

(יד) וַאֲבִיגַיִל אִשָּׁת נָבָל, הִגִּיד נַעַר-אֶחָד מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר: הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים מֵהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת-אֲדֹנֵינוּ, וַיָּעַט בָּהֶם.

(טו) וְהָאֲנָשִׁים, טֹבִים לָנוּ מְאֹד; וְלֹא הָכְלַמְנוּ, וְלֹא-פָקַדְנוּ מְאוּמָה, כָּל-יְמֵי הִתְהַלַּכְנוּ אִתָּם, בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה.

(טז) חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ, גַּם-לַיְלָה גַּם-יוֹמָם, כָּל-יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עִמָּם, רֹעִים הַצֹּאן.

(יז) וְעַתָּה, דְּעִי וּרְאִי מַה-תַּעֲשִׂי – כִּי-כָלְתָה הָרָעָה אֶל-אֲדֹנֵינוּ, וְעַל כָּל-בֵּיתוֹ; וְהוּא, בֶּן-בְּלִיַּעַל, מִדַּבֵּר, אֲלָיו.

(יח) וַתְּמַהֵר (אבוגיל) [אֲבִיגַיִל] וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵים נִבְלֵי-יָיִן, וְחָמֵשׁ צֹאן (עשוות) [עֲשׂוּיוֹת] וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי, וּמֵאָה צִמֻּקִים, וּמָאתַיִם דְּבֵלִים; וַתָּשֶׂם, עַל-הַחֲמֹרִים.

(יט) וַתֹּאמֶר לִנְעָרֶיהָ עִבְרוּ לְפָנַי, הִנְנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה; וּלְאִישָׁהּ נָבָל, לֹא הִגִּידָה.

(כ) וְהָיָה הִיא רֹכֶבֶת עַל-הַחֲמוֹר, וְיֹרֶדֶת בְּסֵתֶר הָהָר, וְהִנֵּה דָוִד וַאֲנָשָׁיו, יֹרְדִים לִקְרָאתָהּ; וַתִּפְגֹּשׁ, אֹתָם.

(כא) וְדָוִד אָמַר, אַךְ לַשָּׁקֶר שָׁמַרְתִּי אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָזֶה בַּמִּדְבָּר, וְלֹא-נִפְקַד מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, מְאוּמָה; וַיָּשֶׁב-לִי רָעָה, תַּחַת טוֹבָה.

(כב) כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד, וְכֹה יֹסִיף: אִם-אַשְׁאִיר מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ עַד-הַבֹּקֶר, מַשְׁתִּין בְּקִיר.

(כג) וַתֵּרֶא אֲבִיגַיִל, אֶת-דָּוִד, וַתְּמַהֵר, וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמוֹר; וַתִּפֹּל לְאַפָּיו דָּוִד, עַל-פָּנֶיהָ, וַתִּשְׁתַּחוּ, אָרְץ.

(כד) וַתִּפֹּל, עַל-רַגְלָיו, וַתֹּאמֶר, בִּי-אֲנִי אֲדֹנִי הָעָוֹן; וּתְדַבֶּר-נָא אֲמָתְךָ, בְּאָזְנֶיךָ, וּשְׁמַע, אֶת דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ.

(כה) אַל-נָא יָשֵׂם אֲדֹנִי אֶת-לִבּוֹ אֶל-אִישׁ הַבְּלִיַּעַל הַזֶּה עַל-נָבָל, כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן-הוּא – נָבָל שְׁמוֹ, וּנְבָלָה עִמּוֹ; וַאֲנִי, אֲמָתְךָ – לֹא רָאִיתִי אֶת-נַעֲרֵי אֲדֹנִי, אֲשֶׁר שָׁלָחְתָּ.

(כו) וְעַתָּה אֲדֹנִי, חַי-ה' וְחֵי-נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר מְנָעֲךָ ה' מִבּוֹא בְדָמִים, וְהוֹשֵׁעַ יָדְךָ, לָךְ; וְעַתָּה, יִהְיוּ כְנָבָל אֹיְבֶיךָ, וְהַמְבַקְשִׁים אֶל-אֲדֹנִי, רָעָה.

(כז) וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר-הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ לַאדֹנִי; וְנִתְּנָה, לַנְּעָרִים, הַמִּתְהַלְּכִים, בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי.

(כח) שָׂא נָא, לְפֶשַׁע אֲמָתֶךָ: כִּי עָשֹׂה-יַעֲשֶׂה ה' לַאדֹנִי בַּיִת נֶאֱמָן, כִּי-מִלְחֲמוֹת ה' אֲדֹנִי נִלְחָם, וְרָעָה לֹא-תִמָּצֵא בְךָ, מִיָּמֶיךָ.

(כט) וַיָּקָם אָדָם לִרְדָּפֶךָ, וּלְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשֶׁךָ; וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה, בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע.

(ל) וְהָיָה, כִּי-יַעֲשֶׂה ה' לַאדֹנִי, כְּכֹל אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֶת-הַטּוֹבָה, עָלֶיךָ – וְצִוְּךָ לְנָגִיד, עַל-יִשְׂרָאֵל.

(לא) וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי, וְלִשְׁפָּךְ-דָּם חִנָּם, וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי, לוֹ; וְהֵיטִב ה' לַאדֹנִי, וְזָכַרְתָּ אֶת-אֲמָתֶךָ.

(לב) וַיֹּאמֶר דָּוִד, לַאֲבִיגַל: בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה לִקְרָאתִי.

(לג) וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ, וּבְרוּכָה אָתְּ: אֲשֶׁר כְּלִתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה, מִבּוֹא בְדָמִים, וְהוֹשֵׁעַ יָדִי, לִי.

(לד) וְאוּלָם, חַי-ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מְנָעַנִי, מֵהָרַע אֹתָךְ: כִּי לוּלֵי מִהַרְתְּ, (ותבאתי) [וַתָּבֹאת] לִקְרָאתִי – כִּי אִם-נוֹתַר לְנָבָל עַד-אוֹר הַבֹּקֶר, מַשְׁתִּין בְּקִיר.

(לה) וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ, אֵת אֲשֶׁר-הֵבִיאָה לוֹ; וְלָהּ אָמַר, עֲלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתֵךְ – רְאִי שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ, וָאֶשָּׂא פָּנָיִךְ.

שמואל א פרק כה, פסוקים לו-מד

(לו) וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל אֶל-נָבָל וְהִנֵּה-לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ, וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו, וְהוּא שִׁכֹּר, עַד-מְאֹד; וְלֹא-הִגִּידָה לוֹ, דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל – עַד-אוֹר הַבֹּקֶר.

(לז) וַיְהִי בַבֹּקֶר, בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל, וַתַּגֶּד-לוֹ אִשְׁתּוֹ, אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיָּמָת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְהוּא הָיָה לְאָבֶן.

(לח) וַיְהִי, כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים; וַיִּגֹּף ה' אֶת-נָבָל, וַיָּמֹת.

(לט) וַיִּשְׁמַע דָּוִד, כִּי מֵת נָבָל, וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר רָב אֶת-רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד נָבָל וְאֶת-עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה, וְאֵת רָעַת נָבָל הֵשִׁיב ה' בְּרֹאשׁוֹ; וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל, לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה.

(מ) וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד, אֶל-אֲבִיגַיִל – הַכַּרְמֶלָה; וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ, לֵאמֹר, דָּוִד שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ, לְקַחְתֵּךְ לוֹ לְאִשָּׁה.

(מא) וַתָּקָם, וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה; וַתֹּאמֶר, הִנֵּה אֲמָתְךָ לִשְׁפְחָה, לִרְחֹץ, רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנִי.

(מב) וַתְּמַהֵר וַתָּקָם אֲבִיגַיִל, וַתִּרְכַּב עַל-הַחֲמוֹר, וְחָמֵשׁ נַעֲרֹתֶיהָ, הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ; וַתֵּלֶךְ, אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי דָוִד, וַתְּהִי-לוֹ, לְאִשָּׁה.

(מג) וְאֶת-אֲחִינֹעַם לָקַח דָּוִד, מִיִּזְרְעֶאל; וַתִּהְיֶיןָ-גַּם-שְׁתֵּיהֶן לוֹ, לְנָשִׁים.

(מד) וְשָׁאוּל, נָתַן אֶת-מִיכַל בִּתּוֹ – אֵשֶׁת דָּוִד: לְפַלְטִי בֶן-לַיִשׁ, אֲשֶׁר מִגַּלִּים.

שם ה' מובא בכתיב ה'. במקום שיש כתיב וקרי, הכתיב בסוגריים עגולים והקרי בסוגריים מרובעים. הפרק מובא במלואו, בשלושה חלקים: נבל ודוד, אביגיל ודוד, מות נבל.

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב בפסוק, ובצד השני פירוש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהפסוק.

📜 **כתוב:** "וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל, וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִגָיִל; וְהָאִשָּׁה טוֹבַת-שֵׂכֶל וִיפַת תֹּאַר, וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעֲלָלִים" (שמואל א כה, ג)

💭 **מפרשים:** רד"ק: התיאור הזה מכין אותנו להמשך, "כי הוא עשה מעשה רע כאיש נבל והיא עשתה בשכל ובחכמה". ועוד מביא רד"ק בשם אביו שנבל לא היה שמו מלידה, אלא כינוי ש"מרוב גריעות היו קוראין אותו בני אדם נבל".

📜 **כתוב:** "אֲשֶׁר מְנָעֲךָ ה' מִבּוֹא בְדָמִים, וְהוֹשֵׁעַ יָדְךָ, לָךְ" (שמואל א כה, כו)

💭 **מפרשים:** מצודת דוד: "הנה רצון ה' למנעך מבוא בעון שפיכת דם". אביגיל מציגה את עצמה כשליחה של ה', שבאה לעצור את דוד לפני שיחטא.

📜 **כתוב:** "כִּי-מִלְחֲמוֹת ה' אֲדֹנִי נִלְחָם, וְרָעָה לֹא-תִמָּצֵא בְךָ, מִיָּמֶיךָ" (שמואל א כה, כח)

💭 **מפרשים:** מצודת דוד: מלחמות דוד הן נגד הפלשתים, "אבל לא תמצא בך רעה מימיך ללחום ולהרוג אנשים מישראל כאשר עשה שאול שהרג כהני נוב". אביגיל רומזת: אם תהרוג את נבל וביתו, תהיה כמו שאול.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תנ"ך (או דף הפסוקים מהעמוד הזה), לוח, דף עבודה, כרטיסים עם שמות הדמויות (נבל, אביגיל, דוד, הנער) למשחק תפקידים

1. כרטיס כניסה (2 דקות)
2. פתיחה: "נבל", "אביגיל", "טעם" על הלוח (3 דקות)
3. קריאה מודרכת בפסוקים א-יג: מות שמואל, בקשת דוד ותשובת נבל. על הלוח: מה ביקש דוד, ואיך ענה נבל (10 דקות)
4. עבודה בזוגות: פסוקים יד-לא. מסמנים בנאום של אביגיל שלושה נימוקים שהיא נותנת לדוד (10 דקות)
5. משחק תפקידים קצר: הפגישה בין אביגיל לדוד בדרך (2-3 זוגות) (6 דקות)
6. קריאה בפסוקים לב-מד ודיון כיתתי: "ברוך טעמך", ומה ההבדל בין פרק כד לפרק כה (7 דקות)
7. דף עבודה, שאלות 1-3 (5 דקות)
8. כרטיס יציאה (2 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה ביקש דוד מנבל, ולמה חשב שמגיע לו?
2. מה ענה נבל לנערי דוד, ומה דוד החליט לעשות?
3. מה הביאה אביגיל לדוד, ומה אמרה לו?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. אביגיל אומרת "כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן-הוּא". איך מעשיו של נבל מתאימים לשמו?
2. למה אביגיל לא סיפרה לנבל שהיא יוצאת לקראת דוד?
3. בפרק כד דוד ויתר לשאול, ובפרק כה הוא מוכן להרוג את נבל וכל ביתו. מה לדעתכם ההבדל?

הערכה (מה דעתי?)

1. דוד אומר לאביגיל "וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ". האם קרה לכם שמישהו עצר אתכם ברגע של כעס? איך הרגשתם אחר כך?
2. האם דוד צדק כשכעס על נבל? האם היה לו מותר להגיב בכוח? נמקו.

🏁 סיכום השיעור

שמואל מת, ודוד ממשיך לנדוד. נבל העשיר מעליב את דוד ומסרב לתת לו דבר, ודוד יוצא לנקום. אביגיל, "טובת שכל", מקדימה אותו עם מתנה ונאום חכם: היא לוקחת אחריות, מזכירה לדוד שהוא עתיד למלוך, ושנקמה תהיה לו למכשול. דוד מודה לה ולה' שעצרו אותו מ"מבוא בדמים". נבל מת בידי שמים, ודוד לוקח את אביגיל לאישה.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

השלימו: "אביגיל עצרה את דוד בעזרת ___ (מעשה) ו-___ (מילים). הדבר שהכי שכנע את דוד היה ___".

🧭 התאמה לפי זרם

השיעור מתאים לשני הזרמים. ההבדל בדגשים:

ממלכתי

- קריאה ספרותית: שמות שמתאימים לדמויות ("כשמו כן הוא"), וניגוד בין נבל לאביגיל.
- דיון ערכי: כעס ונקמה, ומי שעוצר אותנו ברגע הנכון.
- דמויות: אביגיל כמנהיגה ומתווכת, אישה שפועלת במהירות ובחוכמה.
- השוואה: דוד בפרק כד (איפוק מול שאול) ובפרק כה (כעס מול נבל).

ממלכתי-דתי (חמ"ד)

- לימוד עם רד"ק ומצודת דוד: "טעמך" (עצתך), ו"מנעך ה' מבוא בדמים".

- דגש אמוני: "ויגף ה' את נבל", ה' שופט ונוקם, ודוד לא צריך לעשות זאת בעצמו (כמו "ישפט ה' ביני ובינך" בפרק כד).
- "צרורה בצרור החיים" (פסוק כט): מקור הביטוי שנאמר על הנפטרים, ומצודת דוד מסביר אותו כחיי הנשמה.
- מות שמואל והספד כל ישראל: כבוד לנביא ולמנהיג.

💡 הערות למורה

הביטוי "משתין בקיר" (פסוקים כב, לד) פירושו "זכר", כלומר כל גבר בבית. אפשר להסביר בקצרה בלי להתעכב. מות נבל (פסוקים לז-לח) מתואר בקצרה; כדאי להציג אותו כמו שהכתוב מציג: משפט ה', לא מעשה של דוד. משחק התפקידים עובד טוב אם נותנים לכל זוג 2 דקות להתכונן עם הפסוקים בידיים. למתקשים: דף עם תמיכה.

📝 בדף העבודה

בדף העבודה: טבלה של נבל ואביגיל, שאלה על הבקשה של דוד ותשובת נבל, נימוקים מתוך הנאום של אביגיל, שאלה על "ברוך טעמך", והשוואה לפרק כד, ובסוף משימת סיכום קצרה. יש גם גרסה עם תמיכה.

מקורות

- שמואל א פרק כה, מכון ממרא
- רד"ק על שמואל א כה, ספריא
- מצודת דוד על שמואל א כה, ספריא

מחוון: "וברוך טעמך וברוכה את": נבל, אביגיל ודוד

🚪 **כרטיס כניסה:** (1) את כנף המעיל של שאול (כד, ה). (2) כי שאול הוא "משיח ה'": "לא אשלח ידי באדני כי משיח ה' הוא" (כד, ז; כד, יא). (3) "צדיק אתה ממני", וגם "כי מלך תמלוך" (כד, יח; כד, כא). לקבל כל תשובה סבירה; הכרטיס לא נבדק בציון.

1. נבל: "קשה ורע מעללים"; מעשה: עונה בעלבון "מי דוד ומי בן ישי" ומסרב לתת דבר (או: עורך משתה ומשתכר). אביגיל: "טובת שכל ויפת תאר"; מעשה: ממהרת להביא מתנה לדוד ומשכנעת אותו בדברים חכמים לא לנקום.
2. דוד ביקש בנימוס מתנה, "את אשר תמצא ידך", כי אנשיו שמרו על רועי נבל ולא פגעו בהם, ובזמן גז הצאן נהוג לחגוג ולתת. נבל ענה "מִי דָוִד, וּמִי בֶּן-יִשָׁי" וקרא לו עבד שברח מאדוניו, ואמר שלא ייתן את הלחם והבשר שלו לאנשים זרים. זה מעליב כי נבל מתעלם מהטובה שקיבל ומבזה את דוד.
3. נימוקים אפשריים: ה' ימנע ממך לשפוך דם וייקח את המשפט בידיו; ה' יעשה לך בית נאמן ותהיה נגיד על ישראל, ואתה נלחם מלחמות ה' ולא באנשים מישראל; כשתמלוך, לא תרצה שהדבר הזה יהיה לך "לפוקה ולמכשול לב" ו"לשפך דם חנם".
4. דוד מודה לאביגיל על העצה והדיבור הטוב שלה, כי היא מנעה ממנו לשפוך דם ולהושיע את עצמו בכוח. הוא מבין שה' שלח אותה (פסוק לב).
5. דומה: בשני הפרקים דוד יכול לפגוע במי שפגע בו, ובסוף לא עושה זאת, וה' שופט. שונה: בפרק כד דוד עצר את עצמו ואת אנשיו (כי שאול הוא משיח ה'); בפרק כה דוד יצא כועס, ואביגיל עצרה אותו.
6. תשובה טובה: אביגיל ממהרת, באה בענווה, לוקחת אחריות ("בי אני אדני העון"), לא מתווכחת עם הכעס אלא מזכירה לדוד את המטרה הגדולה שלו ואת המחיר של מעשה פזיז. פסוק אפשרי: "בִּי-אֲנִי אֲדֹנִי הֶעָוֹן" או "וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב". (ניקוד מוצע: שתי דרכים מוסברות 2, ניסוח והבנה 2, פסוק 1.)

פרשנות מסומנת כפרשנות (מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: שמואל א נלמד בכיתה ז' (יח-כה: יחידת בקיאות לבחירה; כו-כז להעשרה). חמ"ד: לפי מתווה תשפ"ז ספר שמואל א נלמד בכיתה ח', והיחידה מתאימה גם לה; לימוד עם רש"י, רד"ק ומצודת דוד. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.